कल्प्या । नन्वत्र कथं ग्रहाणां बलसाम्यं भवति यदि द्वावपि समसूत्रिकोणोच्चगतौ भवतस्तदा नैसर्गिकेण बलेन योऽधिकः स एव बली स्यात् किन्तु स्थानदिक् चेष्टाकालबलग्रहदर्शनादिबलानि यावद्गणितविधिनैकी क्रियन्ते तावद्बलसाम्यं भवति ग्रहाणां यथा सामान्येनोदाहरणम् । यदि शनैश्चरो बलत्रयेण संयुक्तो भवति भौमो बलद्वयेन तदा तत्र भौमस्य निसर्गबलबलाद्बलसाम्यं भवत्येवं सर्वेषामपि ज्ञेयम् । तेषाञ्च साम्ये प्रथमोदितस्येति तेषां वर्षाणां साम्येऽपि वर्षतुल्यत्वेऽपि प्रथमोदितस्य दशा परिकल्प्या प्रथममादावर्कमण्डलाद्य उदित उद्गतस्तस्य । यदा बलसाम्यं न भवति तदा बहुवर्षेऽपि ग्रहे स्थिते तदा प्रथमोदितेऽपि स्थिते बलाधिकस्यैव पूर्वं परिकल्प्येति तेषाञ्च बलसाम्ये प्रथमोदितस्येत्यत्र द्विविध उदयः प्रत्यहं चक्रभ्रमवशादेकः, आदित्यविप्रकर्षेणापरः । तत्रेहादित्यविप्रकर्षेण उदयो गणितस्कन्धोक्तकालांशकवशाज्ज्ञेयः अत्र च भगवान् गार्गः "बली लग्नेन्दुसूर्याणां दशामाद्यां प्रयच्छति । तस्मात्ततः प्रयच्छन्ति केन्द्रादिस्थाः क्रमेण तु । तत्रापि बलिनः पूर्वं तत्साम्ये बहुदायकाः । तत्साम्येऽपि प्रयच्छन्ति ये पूर्वं रविविच्युताः" २ भट्टो० ।

"एवं दशाव्यवस्थायां जातायामन्तर्दशायाञ्च ग्रहस्थानं वसन्तिलकेनाह एकर्क्षगोऽर्द्धमिति दशापतिना सहैकर्क्षगोग्रहः एकस्मिन् राशौ गतः दशापतिदत्तान्तर्दशाकालस्य यदर्द्धं तदर्द्धमपहृत्य स्वैरात्मीयैः दशागुणैः परिपाचयति । त्र्यंशं त्रिकोणगृहगः दशापतेस्त्रिकोणगृहगो नवपञ्चमे स्थाने स्थितो दशापतिदत्तान्तर्दशाकालात् त्र्यंशं तृतीयभागमपहृत्य स्वैरात्मीयैः दशागुणैः परिपाचयति । स्मरगः स्मरांशमिति दशापतेः स्मरगः सप्तमस्थानगः दशापतिदत्तान्तर्दशाकालात् स्मरांशं सप्तमभागमपहृत्य स्वैः दशागुणैः परिपाचयति । पादं फलस्य चतुरस्रगतः दशापतेः चतुरस्रगोऽष्टमचतुर्थस्थानस्थो दशापतिदत्तान्तर्दशाकालात्पादं चतुर्थभागमपहृत्य स्वैर्दशागुणैः परिपाचयति । सहोराः होरा लग्नं तया सहिताः परस्परमन्योन्यमनेकप्रकारेण व्यवस्थिताः स्वैः स्वैः गुणैः परिपाचयति । एतदुक्तं भवति । यथा दशापतेः सकाशादेकर्क्षादिगो ग्रहो यथास्वं पठितमंशं परिपाचयति तथा लग्नमपि पाचयति । अथ दशापतेः प्रथमंशपरिकल्पनां कृत्वा पश्चादेकर्क्षादिगतानां कर्त्तव्याः यस्माद्दशापतेर्यो भाग आगच्छति तदनुसारेणार्द्धादयो भागाः। परिशेषाणां भवन्ति । अथैकस्मिन् स्थाने यदा बहवो ग्रहा भवन्ति तदा तेषां मध्याद् यो बलवान् स एवैकः परिपाचयति नान्ये । कथमेतद्गम्यते उच्यते । एकवचननिर्देशात् एकर्क्षगोऽर्द्धमपहृत्य ददाति तु स्वस्मिन्नाद्येकवचनात् न केवलं मिहिराचार्येणैकवचननिर्देशः कृतो यावत् स्वल्पज्ञातकेऽपि तथा चोक्तम् "एकर्क्षेऽर्द्धं त्र्यंशं त्रिकोणयोः सप्तमे तु सप्तांशं चतुरस्रयोस्तु पादं पाचयति गतो ग्रहः स्वगुणैरिति" गर्गादीनामप्येकवचननिर्देशोऽस्ति तथा च भगवान् गर्गः "एकर्क्षे संगतश्चार्द्धं त्रिभागन्तु त्रिकोणगः सप्तमस्थः स्वरांशन्तु पादन्तु चतुरस्रगः । लग्नेन सहिताः सर्वे ह्यन्योन्यं फलदायकाः" यवनेश्वरस्याप्येवम् "कालोऽर्द्धभागैकग्रहाश्रितस्य तदर्द्धभागं लभते चतुर्थे । त्रिभागभागी च त्रिकोणसंस्थात्तदर्द्धभाक् स्याच्च पृथक् त्रिकोणे । स्यात् सप्तमे सप्तमभागभागी स्थितो ग्रहस्वारवशात् ग्रहस्य"। एवं सर्वत्रैकवचननिर्देशः । तस्मादेवं ज्ञायते यथैक एवांशहारो भवति न सर्व इति तथा च सत्यः "अर्द्धं तृतीयमर्द्धं तथार्द्धं स्वोच्चसप्तमं भागम् । एकर्क्षे नवपञ्चमचतुर्थनिधनास्तसंस्थानम् । ददुर्यथा ग्रहाणां स्वदशास्वन्तर्दशाख्यानाम् । फलकालान्मितविधिक्रमेण भेदाश्च तेऽप्येवम् । एकर्क्षगेषु बलवान् भागहारो मितस्तो रिपोर्वापि मित्रञ्च"। पुष्कलफलं तस्मिन् काले रिपोर्नैवं तथा च मयः "एकर्क्षोपगतानां यो भवति बलाधिको विशेषेण । एकः स एव हर्त्ता नान्ये तत्र स्थिता विहगाः" । इति लग्नेऽपि यत्रांशापहारित्वं प्राप्तस्तत्र च लग्ने यदा ग्रहः स्थितो भवति तदा लग्नग्रहयोर्यो बलवान् स एवैकः पठितमंशमपहरति अन्ये सर्वेषामेकादिराशिगानामन्तर्दशाभागमिच्छन्ति । अन्ये पुनः एकमेव भागं गृहीत्वा तं भागमेकर्क्षगानां भागीकृत्य तद्भागांशमिच्छन्ति"१भट्टो० ।

"अथ दशांशपरिकल्पनाज्ञानमिन्द्रवज्रयाह स्थानानीति अर्द्धादिका भागाः स्थानशब्देनोच्यन्ते तेषां चार्द्धादिकानां भागानां सवर्णना कार्या सवर्णना सदृशच्छेदता ततः सवर्णयित्वा छेदसादृश्यसत्याद्य ततस्तानि सर्वाणि स्थानानि अधः स्वैः छेदैः विवर्जितानि कार्याणि छेदा अपास्या इत्यर्थः । उपरिगतांशयो यथांशं प्रत्यंशं गुणना कार्या भवन्ति छेदः तदैक्येन संक्षेपेण